3. *Микитенко, В.В., Чупріна, М.О. (2025). Полівекторна сценарно-прогнозна модель реконструктивно-просторового розвитку України у повоєнному періоді. Науковий вісник Міжнародної асоціації науковців. Серія: економіка, управління, безпека, технології, 4(1). https://doi.org/10.56197/2786-5827/2025-4-1-1.*

УДК 336.711

Олійник Дмитро Ігорович
аспірант, ДННУ «Академія фінансового управління», м. Київ, Україна

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БАНКІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ НА ПОВОЄННОМУ ЕТАПІ

Суттєвою вадою функціональної спроможності банків державного сектору на даному етапі слід вважати відсутність спеціалізованої установи розвитку, орієнтованої на цілі розвитку економіки, а не тільки на отримання комерційного прибутку. У світовій практиці до категорії таких банків розвитку відносять інвестиційні інститути, що займаються довгостроковим кредитуванням та іншими видами фінансування (в основному на пільгових умовах) окремих галузей і сфер господарства.

На відміну від комерційних банків, банки розвитку спрямовують фінансові ресурси в ті сфери, які вважаються стратегічними для національної економіки, але не мають доступу до фінансових ресурсів на прийнятних умовах [1]. Ці сфери варіюються від промисловості й сільського господарства – до розвитку експорту, інфраструктури, а також підприємств малого й середнього бізнесу [2]. В основі такого спрямування закладені пріоритети державної політики та специфіка національної економіки [3].

Державні банки розвитку також можуть відігравати важливу роль у фінансуванні інфраструктурних проєктів, які є критично важливими для економічного відновлення та сталого розвитку. Вони можуть надавати довгострокове кредитування для будівництва доріг, мостів, логістичних центрів та інших ключових об'єктів, що сприятимуть зростанню економіки. Окрім того, банки розвитку можуть активніше співпрацювати з міжнародними фінансовими установами для залучення додаткових ресурсів на умовах співфінансування, що дозволить зменшити навантаження на державний бюджет. Важливо також забезпечити ефективний механізм моніторингу та оцінки результатів діяльності державних банків, що сприятиме підвищенню їхньої ефективності та довіри з боку міжнародних партнерів.

У багатьох країнах співіснують кілька установ розвитку. У зв’язку з цим, моделі бізнесу державних банків розвитку широко варіюються. Численні дослідження визнають провідну роль державного банку розвитку у

стимулюванні інновацій. На державному рівні визнається необхідність створення повноцінного банку розвитку, але на даний момент робота над створенням в Україні спеціалізованої установи розвитку лишається на стадії прийнятого законопроекту.

Необхідність створення державного банку розвитку обумовлена двома причинами: по-перше, унікальною роллю такої установи у стимулюванні економічного зростання; по-друге, прогалинами у забезпеченні потреб національних підприємств і домогосподарств у фінансуванні. В умовах воєнного стану роль у забезпеченні фінансової стабільності державних банків зростає, а внесок банку розвитку у підтримку економіки є вирішальним. В Україні на сьогоднішній день та від самого початку незалежності не існує повноцінного банку розвитку. Поки створено лише формально Національну установу розвитку.

В цілому державні банки розвитку показали себе загалом ефективним інструментом національних стратегій розвитку у Австрії, Болгарії, Боснії і Герцеговини, Греції, Ірландії, Німеччині, Норвегії, Польщі, Словаччині, Словенії, Угорщині, Франції, Чехії, Хорватії і допомогли подолати основні недосконалості та «провали» ринку. Слід врахувати, що у багатьох країнах світу функціонують два і більше державних банка розвитку (Франція, Австрія, Індія, Китай) або існують лише спеціалізовані ДБР для підтримки малого і середнього бізнесу (Велика Британія, Канада).

Слід визнати, що в залежності від регіону та фази розвитку конкретної країни міжнародними експертами виявлені як негативний вплив високої частки ринку ДБР на зростання лише в країнах з низьким ступенем фінансового розвитку та низькою інституційною якістю, так і те, що більша державна власність у банківському секторі пов’язана зі швидшим зростанням і що інституційні чинники важливіші, ніж походження капіталу. Теза про провали держави (або провали уряду) дуже часто є результатом навмисного перебільшення негативних аспектів або зосередження на них без врахування позитивних ефектів. [4]

Одним з пріоритетних напрямів діяльності державних банків має стати залучення ресурсів на глобальних ринках сталих фінансів для фінансування відновлення за новими стандартами корпоративного управління, соціального впливу та екологічності виробництва. Міжнародний ринок капіталу відкритий для таких проектів. В очікуванні притоку приватних інвестицій, державні банки могли б розширити ресурсну базу за рахунок залучення сталих фінансів напряму від відомих міжнародних організацій під гарантії Уряду, які вже поставили за пріоритет цей напрям, в тому числі для України. На сьогодні для державних банків існує унікальна можливість залучення кредитів МФО для фінансування програм енергоефективності та енергозбереження, а також технічної допомоги від міжнародних фінансових організацій.

Однією з найкритичніших умов залучення належних обсягів іноземної допомоги є прозорість її використання. Виходячи з цього транспарентності діяльності державних банків потрібно приділити особливу увагу. Доцільно зобов’язати державні банки оприлюднювати презентації чинних стратегій з моніторингом їх виконання.

Важливим напрямом підвищення функціональної спроможності державних банків в частині їх ролі в економічній відбудові краще, ніж було, має стати взаємодія з іншими державними установами – інститутами розвитку. На даний момент державні банки вже є партнерами або акціонерами низки державних фінансових установ. Найбільші перспективи з точки зору сприяння економічному відродженню на повоєнному етапі відкриває взаємодія державних банків з Експортно-кредитним агентством задля розвитку українського експорту, Фондом розвитку підприємництва задля розширення кредитної підтримки реального сектора економіки, Українською фінансовою житловою компанією задля прискорення відновлення зруйнованого житлового фонду і задоволення основних потреб громадян, а також з Фондом декарбонізації України задля підтримки зеленого відновлення і використання ресурсу міжнародних фондів зелених фінансів.

У середньостроковій перспективі державні банки могли б отримати зиск від розвитку стандартизації у звітності та комунікації за міжнародними стандартами (Інтегрованої системи звітності, IReF). Стандартизовані дані спростять комунікацію та покращать прозорість, навіть за кордоном і тим самим підвищать спроможність українських державних банків залучати іноземне фінансування. Водночас IReF зменшить робоче навантаження на звітність завдяки об'єднанню та інтеграції нормативних звітів, єдиним циклам звітності та спрощеним процесам. Крім того, це сприятиме підвищенню довіри міжнародних партнерів до українських державних банків.

Також буде набагато легше впроваджувати майбутні нормативні зміни в системі. Тим більше, що в середньостроковій перспективі ЄС має намір надати нові правила в повністю автоматичному форматі. Це також відкриває перспективи економії коштів, оскільки більшість окремих зобов'язань подавати регулярні та спеціальні звіти буде скасовано, а спілкування з наглядовими органами буде полегшено. З іншого боку, стандартизовані визначення даних для вхідних даних спростять зміну постачальників програмного забезпечення та повний аутсорсинг регуляторної звітності, а також використання сучасних хмарних технологій.

Список використаних джерел:

1. *Грінченко О. В. Сучасні тенденції розвитку банків із державною участю в Україні.* Економіка: державне управління та місцеве самоврядування. *2018. №4. С. 167-174.*
2. *Бортніков Г. П., Любіч О. О., Гладких Д. М. Державні банки в умовах воєнного стану: ключові проблеми та заходи реагування. Фінанси України. 2022. №4. С. 67–91.*
3. *Дробязко А.О. Місія банків за участю держави в капіталі у відновленні економіки. Фінанси України. 2022. № 9. С. 39-52.*
4. *Survey of national development banks. World Bank. 2017. URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/977821525438071799/pdf/2017-Survey-of-National-development-banks.pdf*